

ÖK 1992

ÖREBRO-KAROLINAREN

Nr 52
1992

ÖK 1992

ÖREBRO-KAROLINAREN

Redaktör: Per Tegner

Utgiven av
Sällskapet Örebro-Karolinare i Stockholm

Nr 52 1992

REDAKTÖRENS RADER

I detta nummer av årsskriften uppmärksammas först det rektorsskifte i Karolinska skolan som ägde rum vid utgången av 1991: *Pereric Boström* lämnade över ledningen till *Marianne Troselius*.

***

Pereric Bostöms porträtt hänger nu i skolans aula och är det nionde i en serie rektorsporträtt som börjar med O J Gumaelius (rektor 1830-1861). I detta häfte återges det nya porträttet, men här "råkar" också finnas ett annat i denna porträttserie, nämligen det som Axel Borg målade av LJ Phragmén. Det är en av illustrationerna till den artikel om Axel Borg som *Birger Wennberg* skrivit för årsskriften. Wennberg utger inom kort — eller har just utgivit en bok om den berömde "älgmålaren".

***

En av mina gamla klasskamrater, teckningsläraren och konstnären *Arne Larsson* har lämnat ett bidrag - också med ord kan en konstnär stundom måla!

***

Gösta och Lennart Rehnqvist - också de mina klasskamrater - berättar om en färd påsken 1930 till Härjedalen, ett då av turister sällan besökt landskap. Det var skidåkningsentusiasten Sam Adrian som ledde denna "upptäcktsresa"

***

Att bo i skolhushåll och att ta realexamen liggande i sin säng, detta och en hel del annat har *Rolf Morén* erfarenhet av och han berättar därom i detta häfte.

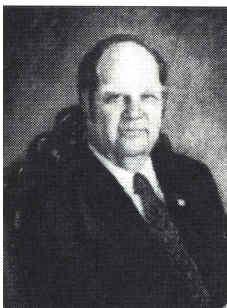
Krönikan ”Från vår skola” av Pereric Boström omfattar denna gång blott ett halvt läsår, den hösttermin som var Bostöms sista under hans rektorstid. Hans efterträdare har lovat att fortsätta den långa serien skolkrönikor i Örebro-Karolinaren - krönikan skrevs f ö under många år helt kortfattat av Karolinarsällskapets sekreterare, men från 1962 av skolans rektor.

***

Till sist: Må det tillåtas mig att citera några rader ur ett brev från en karolinare, bosatt långt utanför vårt lands gränser: ”Jag har läst praktiskt taget alla artiklar som är förtecknade i senaste tioårsregistret. Det har varit en stor tillfredsställelse att genom Örebro-Karolinaren så här på långt håll kunna upprätthålla kontakten med den gamla skolan.” Vilket härmed vidarebefordras till årsskriftens alla förträffliga bidragslämnare!

PT

Rektorsskifte

Pereric Boström
Målning av Karl-Gustaf Pehrson

Den sista december 1991 avgick, med pension, Karolinska skolans rektor *Pereric Boström* från sin tjänst.

Liksom företrädaren Carl Olof Bergström har Pereric Boström tillhört Karro en mycket stor del av sitt liv, först som elev och därefter som lärare och studierektor och slutligen som rektor från 1984.

Att det var en av både elever och lärare uppskattad rektor som lämnade skolan framgick inte minst av de omfattande hyllningarna vid höstavslutningen (mera därom, se krönikan "Från vår skola" i detta nummer).

Det porträtt av Pereric Boström som nu finns i skolans aula är målat av konstnären och karolinaren Karl-Gustav Pehrson. (Målningen är troligen det sista verk som denne skicklige porträttmålare hann fullborda han avled i april 1992.) Här i Örebro-Karolinaren är det anledning att framföra ett varmt tack till Pereric Boström för vad han utträttat för denna årsskrift. Serien

årskrönikor har han fullföljt. Dessa redogörelser för vad som tilldragit sig i Karolinska skolan under förflutet läsår har den författande rektorn här och där kryddat med små stämningstycken, lite nostalgi ibland - allt lika uppskattat av våra läsare.

PERERIC! Med STORA bokstäver må för en gångs skull Ditt namn skrivas då nu ett stort antal karolinare, äldre och yngre, genom årsskriftsredaktören säger tack och önskar Dig långa sköna ferier efter dina 86 terminer i Karolinska skolan!

Marianne Troselius
Karolinska skolans första kvinnliga rektor

Ny rektor från den 1 januari 1992 är *Marianne Troselius*, f. Nyström. Hon är född 1941 i Örebro. Tog studenten, på reallinjen, 1961 vid Högre allmänna läroverket för flickor i Örebro (senare Nikolai läroverk) - där f. ö. Carl Olof Bergström då var rektor. Studier vid Uppsala universitet ledde 1966 till fil. mag.-examen i matematik och fysik. Lärartjänst hade hon först i Sandviken, sedan i Fagersta där hon 1985 övergick till skolledartjänst.

Det är ett spännande arbete, har Marianne Troselius förklarat, att nu kombinera en modern gymnasieskola med Karros traditioner och fina gamla byggnader.

Lycka till! säger bland andra

Per Tegner

FRÅN VÅR SKOLA

Höstterminen 1991

För sista sommaren, på mycket länge troligtvis, rådde fullkomlig stiltje inom Karolinska skolans väggar under juli och början av augusti 1991. Planerna på en omfattande ventilationsförbättring var ritade och klara, men igångsättningen av bygget skulle ta sin början den 8 februari 1992, stod det i arbetsbeskrivningen.

Elever har stannat länge - ibland alltför länge - i de svårvädrade klassrummen, lärarna har trivts och förblivit skolan trogna intill pensionsålderns gräns trots den alltför höga koloxidhalten i luften, i högönskelig välmåga, ja somliga har levat till långt över 90. Luften har också stannat kvar i Karro, men nu skall det ske: en nyare tid kräver hälsosammare miljö, vilket kostar miljoner och åter miljoner.

För undertecknad rektor känns det befriande att slippa reparationsfasen, det går ju ändå 850 elever i skolan och mer än 65 lärare tjänstgör läsåret 1991/92. Att arbeta med den beläggningen under reparationsstiden är sannerligen ingen sinekur.

Dessutom väntar 1993 års nya reformerade gymnasieskola på att införas. Sommaren 1991 svävade vi i närmast fullkomlig okunnighet om vad det praktiskt skulle innebära i fråga om detaljtimplaner och schemaunderlag. Rektor fick ett administrativt andningshål och lyckades bringa reda i 30 års postpärmar och arkivmaterial för att förbereda rektorsskiftet som skulle gå av stapeln vid årsskiftet 1991/92.

Läsårsstarten skedde detta år med två studiedagar, den 15 och 16 augusti. Fortbildningsprogrammen för gymnasiet lärare på ferietid var ganska få sommaren 1991, de flesta kurserna t.ex i Örebro var avsedda för andra stadier i skolsystemet. Det för lärarna gemensamma av rektor ledda skolfilosofiprogrammet kompletterades hösten 1991 med ett utbildningspaket under två studiedagar ombord på Viking Lines färja till Helsingfors i slutet av oktober. Alla personalkategorier erbjöds delta och gruppen bestod av 71 personer. Några kunde på grund av personliga skäl och annan sysselsättning vid sidan av skolan inte delta.

Framför allt fick rektor tillfälle att sammanfatta åtta års skolfilosofiska

reflektioner och så att säga knyta ihop säcken av sin PEDAGOGIK.

Särskilt presenterades nya medarbetare och lades vikt vid samarbetet mellan olika personalkategorier. På det området har en jordskredsrevolution ägt rum sedan Urban Ursings dagar.

Upprop – en skapelseillustration! Under en morgon från totalt kaos till kosmos -skolans schemabundna ordnade värld.

862 elever. Nu inser skolledningen att det generösa erbjudandet till intagningsnämnd och skoldirektör att ta emot 30 fulla klasser eller maximalt 900 elever sannolikt är en teoretisk beräkning och inte en praktiskt genomförbar möjlighet som rektor gjort. 750 elever passar Karro för. Då finns ännu någon rörelsefrihet.

Lärartillgången är god. Några nya lärare med mycket förtjänstfulla meriter har under de gångna åren kunnat knytas till staben och sänker väsentligt medelåldern och utökar den samlade kompetensen. Två f.d elever återvändande med hösten 1991 till sin gamla skola: Birgitta Johansson och Roland Sundberg.

Eva Brinck, som varit teaterlärare några år och gjort ett mycket förtjänstfullt arbete på teaterlinjen, återvändande till storstadens bredare teaterutbud. Vi lyckades med en annons i fackpressen att fånga in en annan mångkunnig förmåga som Evas efterträdare, Birgitta Fernström-Sotheran.

Under hösten 1991 har vi förnyat våra kontakter med Länsteatern, vars nya chef Tomas Oredsson ställer sig öppen för utökat samarbete mellan teaterlinjen och institutionsteatern.

Teatern kommer också i framtida ”program” att bli en tungt vägande del i det estetiska blocket som skall ligga vid Karolinska skolan.

Skolchefen Tore Stolpe gick i pension eller möjligen förberedelse därtill den 1 september och skolstyrelsen upplöstes vid årsskiftet. Gymnasieskolan ställs direkt under Bildningsnämnden som den nya kommunala överheten benämns under skolmannen Lars-Erik Lauenstein som samordnande chef. Kommundelarna blir fristående enheter i högre grad genom detta. Karolinska skolans skolledning utökades i augusti med ytterligare en studierektor, Lillemor Lidén, som tjänstgjort vid skolan under vårterminen 1989, då rektor var partiellt sjukskriven. I och med Länsskolnämndens nedläggande i juni 1991 blev Lillemor friställd från sin tjänst där och ställde sig då till Karolinskas förfogande. Hennes tidigare erfarenheter och speciella kontorsmeriter och personliga egenskaper

gör henne till ett värdefullt komplement i spetsen för en gymnasieskola. Tanken var också att rektor under hösten skulle få möjlighet att ta ut inestående semester. Lars- Erik Lauenstein besökte som introduktion till sin nya chefstjänst skolledningen under förmiddagen den 2 september. Samma dags eftermiddag gästades skolans kollegum av landshövding Sigvard Marjasin och hans närmaste vapendragare Lars Östring och Mats Rysjö. Landshövdingen hade vid tidigare tillfällen nödgats tacka nej till inbjudningar att besöka skolan t.ex vid skolavslutningar.

FN-dagen den 24 oktober arrangerades schemabrytande storklassprogram med internationell anknytning. Harriet Jacobsson från Högskolan och några utländska gästföreläsare engagerades. Filadelfiakyrkan hyrdes för en storsamling med kyrkoherde Lars B Stenström som talare. En afrikansk kör som bildats bland flyktingar i Hålahultsförläggningen gjorde stor succé bland eleverna. Denna kör har senare under året blivit känd och ofta utnyttjats i stans kyrkor.

Den 21 oktober deltog skolans nya rektor, Marianne Troselius, för första gången i ett kollegium - numera kallas det personalkonferens och därmed började stafettväxlingen i årets största begivenhet: rektorsskiftet. Utredningsarbetet kring det nya estetiska programmet i 1993 års gymnasium anförtroddes redan från början Marianne, som officiellt började sitt arbete den 15 december och tillträdde tjänsten den 1 januari 1992. Under en liten ceremoni på rektorexpeditionen i pressens närvaro den 2 januari överlämnade avgående rektor symboliskt makten till sin efterträdare genom att överräcka det träskafthsförsedda sigill - mycket likt en stafettpinne - från 1579, som gått i arv rektorerna emellan och funnits i kassaskåpet. Övriga relikter finns i stadsarkivet.

Höstavslutningen präglades av avskedet till rektor.

Representanter för Bildningsnämnden, gymnasieorganisationen, lärar- och personalgrupperna, föräldraföreningen och eleverna överlämnade blommor och presenter. Brages representant höll ett humoristiskt tal till PEB "Macahan" som skjuter blixtnabbt från höften med ordets vapen och elevkårens kvinnliga ordförande iklädd frack försäkrade att hon inte var romanfiguren Flickan i frack, då hon överlämnade resultatet av en elevinsamling på flera tusen kronor till en Greklandsresa för rektor och rektorska - det blev så småningom Kreta under våren 1992. Vid en avslutande personallunch i Krubban överlämnades förutom en stor

penninggåva nummerskyltar med texten KARRO istället för siffror. Ett festligt musikprogram, till dels beställt av rektor, inramade julavslutningarna, som för årskurserna 1 och 2 för första gången hölls i Filadelfiakyrkan och för årskurs 3, lärare och honoratiores i aulan.

Traditionellt avslutades högtidligheterna med "Gören portarna vida". Rektorsporträttet målades av konstnären och Örebrokarolinaren Karl Gustaf Pehrson. Det avtäcktes under solenna former vid en kvällssamling i aulan i regi av Sällskapet Karolinare i Örebro under slutet av februari.

Med en kvinnlig rorsman vid rodret stävar briggen Carolina af Örebro vidare på oroliga vatten och stormiga oceaner med kurs mot framtiden.

Nya tiders vindar blåser, stora förändringar är på gång i husen och i skolvärlden och det är helt naturligt att nya krafter successivt axlar ansvaret. Som avgående rektor önskar jag min efterträdare allt gott för dagar som komma och i påfrestningar som möta.

ÖREBRO i sommarhettan 1992
pereric boström

Axel Borg - ett miniatyrporträtt

Staden

Vid mitten av 1800-talet var Örebro en oansenlig plats med små tråkåkar och smala gränder. En häftig storbrand år 1854 ödelade stora delar av staden. Därefter genomgick den en stor förändring. Där byggdes bland annat ståtliga privathus, ett rymligt hotell, ett magnifikt rådhus och ett långsträckt stortorg, som också fick tjänstgöra som brandgata.

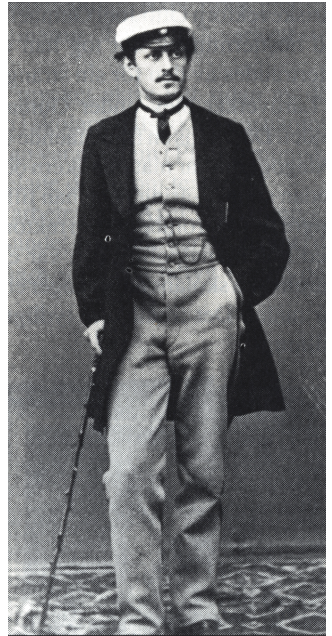
År 1861 flyttade apotekaren Anders Borg till Örebro med sin familj från Ystad. Här övertog han apoteket Hjorten, som då var till salu, och som var inrymt i ett nybyggt hus vid Drottninggatan 3. Anders Borg och hans hustru Hilma hade sju barn, fem pojkar och två flickor. Axel var den näst äldsta i syskonskaran, född 1847.

”De vackra Borgarna”, som de kallades, växte upp i apotekarhuset.

I det Borgska hemmet, som var trivsamt och gästfritt, gick det alltid livligt och glatt till. Fru Hilma var den samlande punkten. Med milda men fasta händer höll hon tyglarna.

Hon var mycket musikalisk och lärde alla barnen spela piano och att sjunga. På lediga stunder tecknade och målade hon och barnen intresserade sig också för detta. Ofta skrevs det vers i familjen. Axel blev med tiden så framstående på det området att det sades om honom att han hur lätt som helst skakade vers ur ärmen.

Om Axel fick sin musikalitet och konstnärliga talang i arv av sin mor., så fick han sitt naturintresse av fadern som var en stor friluftsvän och intresserad jägare.

Axel Borg som ung student

På somrarna brukade den tidens stadsbor uppsöka surbrunnar och badorter för rekreation men familjen Borg hyrde i stället en sommarbostad. På gården Finnatorp mellan Garphyttan och Latorp hade familjen sitt sommarparadis och där trivdes barnen Borg utmärkt.

Karolinska läroverket

Alla sönerna Borg tog studenten i Karolinska läroverket. När Axel höstterminen 1861 som 14-åring började tredje klassen var den legendariske rektorn Otto Joel Gumaelius, trots fyll-da 70 år, ännu i tjänst men vid höstterminens slut tog han ett hastigt avsked från sin tjänst och efterträddes av den för sin stränghet fruktade Johan Emil Strömberg

Läroverket blev under Gumaelius' rektorstid ett av de främsta i landet. Där fanns en fram-stående och ambitiös lärarkår. En av de främsta pedagogerna var matematikern och veten-skapsmannen Lars Phragmén.

Redan som 27-åring hade han tillträtt sin lektorstjänst. Han efterträdde längre fram Ström-berg som rektor. Vid sidan av skolgärningen hann han med kommunalpolitik och var en tid stadsfullmäktiges ordförande. I Karolinska skolans aula hänger ett porträtt av Phragmén som Axel Borg har målat. Det framhäver tydligt Phragmén's blida väsen och stronga hållning.

Lars Phragmén, målad av Axel Borg, hänger bland de övriga rektorerna i Karolinska skolans aula

1864 bildades skolans hornmusikkår och Axel Borg deltog som hornblåsare. ”Vårexamensdagarna tågade i tidiga morgonstunden musikkåren under klingande spel genom stadens hufvudgator” skriver en minnestecknare.

Kristi Himmelsfärdsdag sjöng skolans elever från Nikolaikyrkans altan. Det var innan tornspiran fick sitt nuvarande utseende. Man kan utgå ifrån att Axel Borg var en av sångarna då. Han tillhörde nämligen den 5:te eller högsta sångklassen i skolan.

Till och med år 1863-64 var latinare och realister blandade i samma klass och undervisades gemensamt utom i klassiska språk. Senare delades klassen i en latin- och en realavdelning. Axel Borg gick på latinavdelningen. På hans tid ansågs latinarna, ”bussarna”, vara ett stråvassare än realarna, ”stumparna”.

Axel Borg var - sin vana trogen - mycket aktiv vid sidan av det egentliga skolarbetet. Han spelade horn i skolans musikkår som nämnts och var en av de bärande i sångkören, han var medlem i Philharmoniska sällskapet och Skyttegillet och han spelade dessutom teater.

Allt detta tog givetvis tid från skolarbetet och Axel Borgs betyg i ”mogenhetsexamen” var därför inte lysande; han hade bara godkänt i de flesta ämnen. Det ska tilläggas att några särskilda betyg i sång och teckning inte förekom på den tiden.

I målarlära

Lusten att teckna fanns redan tidigt hos Axel. Det berättas att han alltid hade ett skissblock i fickan. Hans första lärare, Olof Hermelin, betydde så mycket för den unge Axel att det är befogat att uppehålla sig vid honom något närmare. ”Hermelin var en person som jag längtat efter i hela mitt liv” lär Axel ha sagt vid ett tillfälle till kulturredaktören Knut Barr.

| Friherre Olof Hermelin var först militär - underlöjtnant - men lämnade krigarlivet för att bli konstnär. Han utbildade sig först vid Akademien och gjorde sedan studieresor till bl a Dusseldorf, Paris och London.

I slutet av 1860-talet flyttade han med sin familj till Örebro, där han bodde på ”Manilla” (som längre fram blev bostad åt hamnfogden och som gett upphov till namnet Manillagatan). Närmaste anledningen till flytten var sönernas skolgång. Hermelin hade ett ståtligt yttre och ett

vinnande sätt. När dagen inte tillät måleri författade han, bl a ett skådespel, ”Peder Rank och hans fästmö”, som uppfördes i Örebro med Hermelin som en av aktörerna. En mångsidig herre, alltså!

På 1870-talet lämnade han Närke och flyttade till sin egendom Österby i Södermanland. Som konstnär gjorde han sig bemärkt som landskapsmålare.

Helt okunnig om måleri var Axel inte när han träffade Hermelin. Dels hade han lärt sig grunderna av modern, dels av ”gubben Dahlberg”, fabrikör i Ystad och tillverkare av en mängd tavlor, som han aldrig fick sälja, utan som hamnade på gubbens väggar och beundrades stort av Axel.

Fortsatta studier

Efter studentexamen 1868 kom Axel till Uppsala. Han hade valt zoologi och botanik till huvudämnen i en tilltänkt filosofie kandidatexamen men dessutom läste han estetik och konsthistoria. Det blev nu inte så mycket bevänt med studierna. Mycket annat lockade, allt föreningsliv t ex och O.D. där han snart blev en uppskattad andra bas.

Han var heller inte riktigt motiverad för studierna. Tanken att i stället bli konstnär hade börjat gro inom honom. Han sökte in på Akademien för de fria konsterna i Stockholm och blev antagen 1871.

Där studerade han för bland andra folklivsmålaren Wilhelm Wallander och August Malmström. Till hans närmaste kamrater hörde Julius Kronberg, Ernst Josephson, Carl Larsson, Axel Lindman, August Hagborg och Georg Pauli.

Vårterminen 1875 avslutades de akademiska studierna för Borgs del och hösten samma år reste han tillsammans med Hagborg och Pauli till Paris.

Borg brukade bli uppskattad som kamrat och människa var han än befann sig, så även i Paris. I boken ”Pariserpojkarne”, där ett 30-sidigt kapitel om Axel Borg tillhör det bästa som skrivits om honom, säger Georg Pauli:

”Säkerligen var ingen av kamraterna så allmänt omtyckt som Axel Borg och detta berodde naturligtvis ej bara på att han var ”vackre Borg”.

Nej, det berodde väl huvudsakligen på att hans väsen hade något så mänskligt melodiskt.”

I Paris bland uppskattande och uppmuntrande kamrater blommade Borgs konstnärskap ut.

Han målade människor, djur och landskap. Med särskild förkärlek tog han sig an exotiska motiv.

På världsutställningen i Paris debuterade han internationellt med en målning, ”I oskyldighetens tillstånd” som fick hygglig kritik. I dag finns målningen på Lunds universitets museum.

År 1878 återvände Borg hem till Örebro. Pengarna var slut för hans del!

Skicklig tecknare

I Örebro skaffade han sig en egen ateljé men det var svårt att få några köpare till de målningar och teckningar som han gjorde; Örebro saknade konstatmosfär på den här tiden! Borg arbetade trots det oförtrutet vidare.

Vintern 1879 kan betecknas som en höjdpunkt i hans skapande. En rad friska teckningar med motiv från den tidens Örebro finns bevarade.

Frågan är om det inte var just som tecknare Borg nådde längst. Utöver det konstnärliga värdet är Örebroteckningarna även kulturhistoriskt värdefulla och intressanta, då de speglar delar av ett Örebro som för länge sedan är borta.

Bland de många stadsmotiven finns en rad skisser och utkast från Hindersmässan.

"Torgscen i Örebro" är Axel Borgs mest kända målning. Den hänger på hedersplats i Rådhusets plenisal

I ett brev till Georg Pauli den 1 februari 1879 försäkrar Borg att han försökte göra tillvaron så dräglig som möjligt, en konst som han för övrigt var en mästare i:

”Någoting som krytat upp mig en smula har varit att rita ute i det fria under en del 0-graders kyla. Jag har också ritat fullt ett album med varjehanda Örebrobitar, verkligen pittoreska, som om sommaren är oåtkomliga emedan de är tagna på isen på Svartån --- Dessutom har jag från ett kyligt butiksfönster ritat Närkes bönder alla torgdagar. Du förstår! Jag har gripit dem i flykten! Och därigenom gjort mig förtrogen med deras sätt att röra sig: deras kläde-dräkter och typer. Deras hästar och slädar, oxar och fruntimmer ha fått göra sällskap, så att jag samlat ett aktningsvärt material till en torgscen i tjugo graders kyla.”

Skisserna, som Borg talar om i brevet och som i stor utsträckning finns bevarade på Läns-museet, fick han användning för när han 1882 fullbordade sin berömda målning ”Torgscen i Örebro” som i dag hänger i Rådhusets plenisal.

Åter till Paris

År 1882 fick Axel Borg tillfälle att än en gång besöka Paris. Ett resestipendium från Konstakademien och kontanthjälp av brodern Hjalmar gjorde det möjligt.

Borgs andra Parisvistelse, som varade i två år, tycks inte ha betytt särskilt mycket för hans utveckling som konstnär. Kamratlivet blev väl intensivt men en och annan målning hann han i alla fall med.

Vintern 1882-83 bodde mecenaten och docenten i franska språket, Carl Wahlund, i Paris och kring honom samlades ett glatt lag där Axel Borg sällan saknades.

Carl Wahlund är speciellt intressant i sammanhanget. Han tog nämligen studenten i Karolinska läroverket 1864 och tillhörde alltså den allra första studentkullen i Örebro.

Wahlund tillhörde inte de knussligas skara och innan han i maj 1883 lämnade Paris beställde han av varje konstnär i kamratlaget ett konstverk å 500 franc. Motivet fick konstnärerna bestämma själva.

Axel Borg valde att måla Ernst Josephson vid staffliet och med en av versionerna av ”Näcken” i fonden. Josephson i sin tur avbildade Borg som en orientalisk furste i tung, exotisk miljö.

Borg och Josephson var goda vänner sedan studietiden på Konstakademien och vänskapen

hade fördjupats genom åren. När de inte träffades brevväxlade de och av korrespondensen kan man utläsa att Josephson hade ett stort förtroende för Borgs diskretion och taktfullhet. Men 1885 upphörde korrespondensen; de båda hade utvecklats alltför olika för att längre förstå varandra.

1882-83 var de dock ännu goda vänner och gjorde stor lycka på krogen "Jesus Syrak" med sina sångframträdanden, Josephson som förste tenor och Borg som tenorbaryton.

När Josephson ställde sig i spetsen för den beryktade oppositionen mot Konstakademien och dess förstenade undervisningsmetoder anslöt sig Borg till opponenterna men utan att tillhöra de mera pådrivande krafterna. Det skulle väl inte heller ha varit förenligt med hans fridsamma natur!

När Opponenterna 1885 hade sin första konstutställning "Vid Seinens strand" i Stockholm var inte Borg med bland utställarna. De hade nästan uteslutande rekryterats bland de svenska konstnärer som var kvar i Paris och Borg hade lämnat konstmetropolen och flyttat hem till Örebro. Här skulle han komma att bo till sin död.

De blå bergen

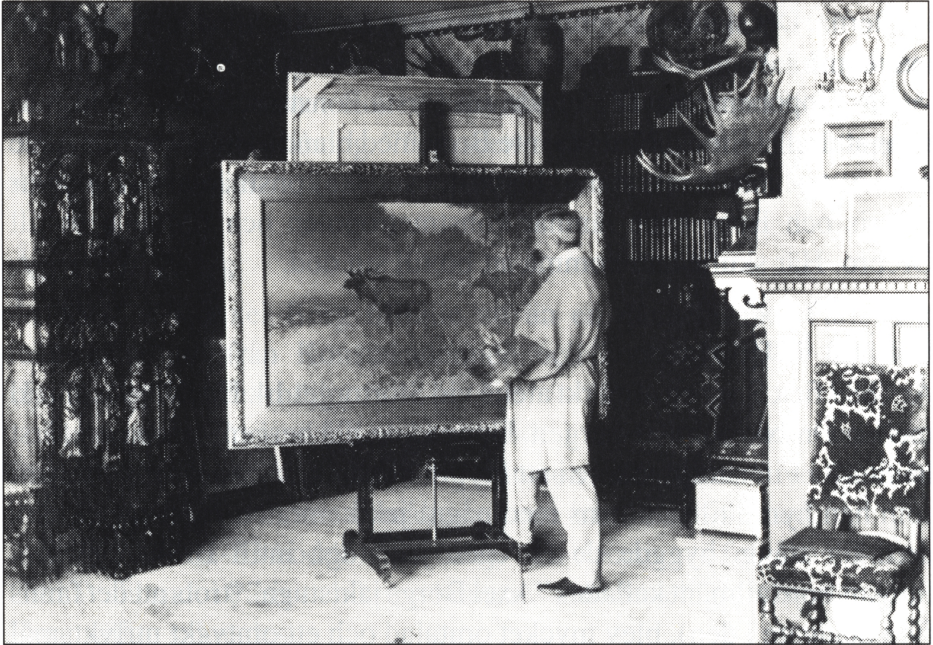
År 1889 fick Borg en utmärkt ateljé vid Stortorget 14. Han delade sin tid mellan Örebro och Kilsbergen. Uppe i "de blå bergen" hade han först hållit till i Finnatorp, senare i ett kryptin i Ymningshyttans Brukaregård som han hyrde tillsammans med några jaktkamrater. När stugan blev dem för trång, byggde de en egen jaktstuga intill Brukaregården.

Stugan, som allmänt kallades "Axel Borgs jaktstuga" (trots att det fanns fyra delägare i den), blev mycket omtalad och ett omtyckt utflyktsmål för nyfikna örebroare och andra. Den var också alldeles speciell med sin konstnärliga utsmyckning. Ofta gästades Borg, som var den som utnyttjade stugan mest, av vänner från Örebro t ex landshövdingen Theodor Nordström och "Jeremias i Tröstlösa".

Borg trivdes utmärkt i Kilsbergen och här fick han inspiration till sina många målningar med naturmotiv. Från 1890-talet kom älgen att få större utrymme i hans måleri, han blev älgmålaren av Guds nåde, en Närkes Liljefors.

Greta Adrian, en gång i tiden gymnastiklärare vid Karolinska läroverket och gift med Sam Adrian, var brorsdotter till Axel Borg. Hon har berättat om hur farbrodern i det längsta

försökte värja sig mot kraven hos köparna att det skulle vara en älg med i alla landskapskompositioner, antingen älgen eller älgarna passade in i sammanhanget eller ej. Till slut gav han efter för publiksmaken, fabrikörerna i Örebro fick sina älgmotiv i guldram att hängas upp på salongsväggarna. Så blev det älgar i det oändliga för Borgs del. Helt säkert måste han till slut ha känt leda vid motivet. Det märks också på en del målningar, där djuren verkar stela i uppställningen. Men när inspirationen var med i skapandet blev det några friska och starka målningar som i dag kan nå priser på 200 – 300 000 kronor.

”Älgmålaren” i ateljén, Stortorget 14 i Örebro

En del porträttmåleri blev det också för Borgs del under årens lopp.

Det är egentligen märkligt, eftersom det var en genre som inte passade honom särskilt väl. I varje fall har han i ett brev till en släkting förklarar att han fann det svårt att måla porträtt, särskilt kvinnoporträtt.

Axel Borg var naturmänniska men han var också en mycket uppskattad sällskapsmänniska och medlem i flera föreningar och sammanslutningar, t ex i ”Djungelklubben”, där Kipling var hedersledamot utan att veta om det. Han tillhörde också ”Westmanska stiftelsen” där

gifta personer undantagsvis kunde få närvara - men då bara som varnande exempel! Tilläggas bör att Axel Borg förblev ogift.

Särskilt under de första åren som utövande konstnär hade Axel Borg haft det svårt att få ekonomin att gå ihop och det vållade honom ofta bekymmer men i ett brev från 1911 skriver han att ekonomin nu blivit god och när han 1916 slutade sina dagar visade bouppteckningen på en behållning av drygt 62 000 kronor. Som jämförelse kan nämnas att en genomsnittlig skofabriksarbetarlön samma år var 2 000 kronor.

Slutord

Man har ibland spekulerat över hur Axel Borg skulle ha utvecklats som konstnär om han hade bott kvar i Paris eller flyttat till någon annan större stad där han hade haft kontakt med nya konstströmningar och andra yrkeskollegor. Ingen vet. Kanske han i själva verket hade nått sin höjdpunkt som konstnär vintern 1879. Vistelsen i Paris 1882-83 tillförde i varje fall ingenting för hans del.

Hur som helst, som konstnär står Axel Borg för ett gediget kunnande, som människa för en ovanlig resning, en heder för sin stad och land - och för Karolinska läroverket i Örebro.

Birger Wennberg

Skolminnen

Eller hellre: Om sinnesförmimmsers skärpa och varaktighet

Redaktören har, av skäl han själv bäst känner, bett att jag skulle fundera på att bidra med några skolminnen. Nu är det ju så, att majoriteten av vår årskull går in på åttionde levnadsåret.

Det är den tid, när handstilen kan börja bli darrig. Lederna gnisslar. ”Man står upp när fågeln begynner kvittra och alla sångens tärnor sänker rösten; ja, man fruktar för var backe”.

Eftersom vi läste krille t.o.m högsta ringen kanske någon känner igen citatet från Predikaren?

För min del hann halva livet gå förbi innan jag upptäckte den poetiska kraften i Jesaja, Predikaren och andra böcker i Bibeln.

Det här sista kapitlet i Predikaren talar högtidligt skönt och med humor om kroppens skröplighet och dess sviktande sinnesförmimmsers.

Skulle vi åttioåringar vara skickade att berätta skolminnen? Jo, men vissa hågkomster från barnaår sitter ju så överraskande stabilt kvar! Det kan vara sånt som att känna doften från mammas nybakade bullar eller för all del, minnas grusknastret under kängorna på realskolans gård och det behagligt dämpade ljudet av gymnasistens steg på Olaigatans träkubbelagda körbana!

Detta handlar om hjärnans hemlighetsfulla förråd av minnen, minnen av alla slags sinnesförmimmsers: synintryck, lukt-och hörsselförmimmsers och allt vad kroppen har av sensuella hågkomster och upplevelser.

Hågkomsterna är såna, där sinnesintryck förknippats med en starkt förhöjd livskänsla. Det liknar lite grann upplevelsen av konstnärlig inspiration förresten: Allting syns vara fullständigt klart i ett ögonblick av svindlande lyckokänsla!

Jag minns nu en av de första dagarna i ettan av den då sexåriga realskolan. Jag är på hemväg från skolan, ja, nästan hemma, mitt för baksidan av Imperialbiografen på Gamla gatan. Jag ska snart fylla tio år.

Just där drabbas jag av oerhörd klarsyn: Det, som jag nu har gett mej in på betyder nio långa år av skolgång. Och jag har bara hunnit leva nio år till dags dato!

Jag vet inget om någon lyckokänsla, men allt sen dess kan jag, när jag återkallar det där minnet, klart och tydligt se trottoaren framför mig, konturskarpt med kantsten och stenslägning.

Långa kalkstensskivor med småkullersten emellan!
Som ett färgfoto av ett par meter trottoar i mjuka, varma färger!

Nu skulle jag ha lust att berätta något som hände mej för fem, sex år sen! Jag har i mitt yrke som teckningslärare haft anledning att syssla med bilder av många olika slag. Naturligtvis har jag själv målat och gör så fortfarande. Den här gången befann jag mig i Härjedalsfjällen i månadsskiftet maj - juni. Jag hade en ganska lång vandring framför mej innan jag skulle komma till mitt motivområde. Det var gamla välkända marker i böljande fjällterräng.

Nere i sänkorna händer det ofta att man upplever den där lätta förvirringen när alla "märken" är totalt borta. Stigen är helt osynlig i blötan och fjällen hukar sig ner bakom de närmaste ryggarna. Stillheten och de avlägsna fågelrösterna förstärker bara känslan av övergivenhet och bristen på referenser. Jag har gått mej varm. Kommit in i "andra andningen". Och så plötsligt, denna sällsamma upplevelse!

Jag ser skarpt och tydligt avtecknat på min näthinna vad som hände för 45 år sedan, när jag för första gången tog emot min nyfödda dotter!

Jag ser ungen i min famn. Hon skriker och är alldeles mörkröd i ansiktet.

Nu och just här ser jag konturskarpt och klart hennes välformade miniatyrhänder, med naglar och små hudrynkor. Fingrar som skrynklar den doftande huden, fingrar som är i minsta detalj färdigskapade!

Samtidigt sjunger lappsparven. Fjällheden tar över igen.

Något liknande har hänt förr, men är lika sällsynt som sällsamt.

Man väljer inte. Det händer plötsligt och oväntat. Lika snabbt som sensationen kom över mig är den borta!

Lappsparven sjöng och det gick så småningom också bra att måla!

Fenomenet är enligt uppgift vanligt hos barn som är eidetiker, d.v.s. som har förmåga att behålla synintrycket av ett föremål eller en situation även sen man själv har förflyttats till en annan situation.

Även vuxna kan råka ut för eidetiska bilder. Det lär inte vara ovanligt hos bildkonstnärer. Målaren Edvard Munch är ett exempel.

Åter till skolan!

Ett högst personligt minne kommer från tiden i första klass. Jag råkade ut för en rastplågare. En kille från klassen över sökte upp mej varenda rast och plågade mej genom att ta tag i håret och leda mej runt som ett få. Jag minns hans runda fräkniga ansikte och jag lärde så småningom känna honom ganska bra, för han ”kvarsade” och gick ett tag i samma klass som jag.

Men en dag, där i ettan, flög djävulen i mej och jag hoppade på grabben och ”la” honom som det hette. Jag greps av ett vanvettigt ursinne och fick precis de krafter jag behövde för tillfället.

Sen ofredade han mej inte mer.

Min knä- och bänkkompis från första åren hette Sune. Jag kom att beundra honom alldeles otroligt. Han hade allt det där som jag önskade mej, tror jag. Han var lugn, orubblig och oändligt tålig. En karaktärsstyrka som jag aldrig kom upp till.

Jag minns en gång när klassen hade kommit överens om att skoja med vår hyggliga och verkligt uppskattade latinlärare. Svaret på ett grammatikexempel skulle levereras så att man bytte ut ordet Danaos mot feminas, därmed skapande en personlig elakhet. Sune den hyggliga, fick frågan och levererade det busiga svaret med sitt vanliga olympiska lugn.

Men jag tror han plågades en hel del av dumheten i påhittet.

En annan kompis hade jag också anledning att beundra. Vi brukade kuta hem till varandra och ”visa läxan” när någon av oss varit sjuk och behövde läsa ifatt.

Vi firade också ett långt, härligt sommarlov tillsammans. Där hade Gösta under en utflykt råkat skada sig genom att slå skallen i och få ett fult blödande sår.

Vad jag beundrade grabben när han blek men skön efter behörig avtvättning och omplåstring levererades till sin oroliga mamma, rak i ryggen och med hjältemodigt förnekande av alla plågor!

Av någon anledning blev jag från första början utsedd till klassens ordningsman, ett föga avundsvårt uppdrag som jag aldrig lyckades sköta. I stort sett fick jag väl ändå behålla uppdraget skolan igenom. Men där finns en total minneslucka i ett avseende. På den tiden hade vi både ordnings- och uppförandebetyg. Jag fick B i uppförande en termin av skäl som jag på hedersord inte kan komma ihåg. Då måste jag väl blivit fockad som ordningsman? Inte heller det kan jag komma ihåg! Det bör ha hänt när jag var 13 år. Jag vet att jag har sett ett foto

från den tiden, där jag står med långa smala ben i de kortaste kortbyxor jag sett. Undra på att man inte alltid kunde uppföra sej!

Från pubertetsåren minns jag att jag utan begriplig anledning kunde utslunga de mest befängda påståenden om mej själv. Exempel undanbedes! Tänk om jag gick så långt att jag ytt-rade mej oförskämt om någon lärare? Men jag minns ju inte och B:et i uppförande hade jag glömt ända tills jag hittade de gamla terminsbetygen långt efter skolans slut.

Min teckningslärare var bussig. Han hade frivillig slöjd och hos honom byggde jag och en likasinnad paddelkanoter på ribbor och duk vilka vi sen använde för att utforska Hjälmarens grunda vikar. På den tiden fanns det kräftor i sjön, visserligen små men i massor! Walter Ek-ström lät mej också kopiera tavlor i olja efter riktigt fina original. I plugget målade jag en uppstoppad fasan, vars spräckliga fjäderdräkt var något av en mardröm att klara av.

Jag gläds ännu åt adjunkten Broddesons botanikexkursioner och hans laborationer i kemi. Jag fröjdar mej också åt den faderliga omsorg adjunkten Blix bestod ossi sin egenskap av klassföreståndare. Glädjoms alla åt Sam Adrians uppfostrargärning bland vildvuxna grabbar! På det hela taget tyckte jag skolan var en bra uppfinning. Jag trivdes nog.

Arne Larsson

Karro upptäcker Härjedalen

I en vacker gammal cigarrlåda, bland plaketter, klubbålar, uniformsknappar etc. ligger några små silverskidor, långa smala, av gammal modell. Och de kallar fram minnen om fjällfärder i ungdomen, för det var sådana skidor man fick när man ”med skida på fot” nått en höjd av 1000 meter över havet.

Vi hade varit med om påskresor till Jämtland inom Skolungdomens Allmänna Fjällfärder under rektor Svedelius. Men så kom kapten Sam Adrian på att vi skulle uppsöka den verkliga vildmarken - Härjedalen.

Han beskriver i På Skidor 1931, att i trakten kring Tännedalen i Härjedalen kommer våren betydligt senare än i Jämtland genom att Jotunheimens och Dovres väldiga fjällmassiv skärmar av de ljumma vindarna från Golfströmmen.

Inkvarteringen kunde lätt ordnas i en villa som byggts för en engelsk sportfiskare, men som övergått till fjällbonden Anders Siljeström och nu stod tom. Villan innehåller inte mindre än åtta rum. Själva Tännedalen omfattade egentligen bara Siljeströms gård. Anders Siljeström var redan en gammal man med värkbrutna ben, men han och mor Anna var den obestridna medelpunkten, de skötte också sin lilla telefonväxel med anknytningar till Fjällnäs, Granbuskåsen och några andra utposter.

Det stora problemet med Härjedalen var kommunikationerna. Att komma till trevliga skidorter i Jämtland - Undersåker, Åre, Enafors, Ånn, Storlien - var ju ingen konst. Det var bara att sätta sig på tåget i Mellansverige så var man framme följande morgon. Men Härjedalen var betydligt mer isolerat.

Efter ingående förhandlingar under vintern 1929-1930 kom Adrian fram till att det snabbaste vore med en vagn i Storlientåget upp till Brunflo och därifrån söderut till Röjan. Därifrån med postdilgens de 130 km över Hede och Tännäs till Funäsdalen där de plogade vägnarna upphörde.

Att åka till Härjedalen i mitten av april verkade ganska osäkert, så det tog lite tid att få ihop ett lagom stort sällskap. Adrian fick till och med vidga ramen och inte bara acceptera deltagare från Karro utan även några entusiaster från Örebro Teknis, Risbergiska och Fernanderska.

Genom ett speciellt arrangemang kom också adjunkt Brunnström från Borås med och han hade med sig några pojkar.

Lördagen den 12 april startade vi från Örebro, 7 ledare, 6 flickor och 28 pojkar. I Krylbo tillstötte expeditionens läkare dr A. Karlström så att hela antalet deltagare uppgick till 42 personer. Det var precis lagom för den järnvägsvagn typ C:3 som vi hade, den gamla modellen med motställda ostopgade sittbänkar mellan vilka vi för natten lade fanérskivor. Med ett lager wellpapp blev det acceptabla nattläger. I Röjan väntade tre postbussar med släpkalkar.

Postbussarna var inte så bekväma på den tiden och då väglaget bitvis var mycket dåligt, spred sig åksjukan snabbt, men fram kom vi. Påsken inföll ganska sent det här året, så det fanns inte mycket snö vid sidan av vägen nere i skogen, men i och med att vi kom fram till Funäsdalen blev det vinter omkring oss. Det var sent på kvällen när vi lastade en hästskjuts med det tunga bagaget, filter, apelsinlådor, ryggsäckar, reservgrejor. Från Funäsdalen är det 13 km till Tännaldalen, och alla utom [några av de allra minsta skidade. Det var en tung färd efter en så ansträngande resa, och det var en ganska trött skara som efter två och en halv timmes löpning vid halvtiotiden på kvällen kom fram till Siljeströms gård i Tännaldalen.

Av villans åtta rum blev det största matsal och de övriga logement för pojkar. De sex flickorna inkvarterades för säkerhets skull i den närbelägna, nedlagda skolan, där även Greta och Sam Adrian installerade sig.

Det är nu 62 år sedan och 18-åringarna har hunnit bli 80-åriga gubbar, men vi minns ännu en hel del från de här dagarna. Inte så mycket från tågresan, men desto mer från fjällturerna. Färdigheten på skidor var naturligtvis

*Anders Siljeström själv
utanför sin stuga.*

ganska olika, så det var helt nödvändigt att dela upp sällskapet på olika grupper. Den första gruppen omfattade de äldsta och mest tränade löparna under ledning av kaptenerna Sam Adrian och Vidar Egnell. Den andra leddes av löjtnant Anders Stenkvist och adjunkt Bernhard Hagner, och i den tredje under adjunkterna Hjelmström och Brunström samlades de minst tränade.

I stort sett följdes följande dagordning: revej kl. 8, frukost 9:30 då allt skulle vara i ordning i logementen, gruppvis uppställning senast kl. 11, middag 17, aftonmål (té och smörgås) 19:30, tystnad 22:00. Hagner var förläggingschef och disciplinen militär.

Inom räckhåll från Siljeströms finns fullt upp med "toppar". Vi får här bedja den moderne läsaren att betänka att då - för över 60 år sedan - fanns inte en enda lift i hela Härjedalen. Bekvämast kom man upp på Hamrafjellet (1139 m), lite längre bort Rödfjellet (1243 m) och Skarvarna. Höjdpunkten för oss i första gruppen var Påskdagen då vi i strålande sol besteg Storvigeln en bit in i Norge. Vi tyckte det var ohyggligt spännande, dels att gå över gränsen till ett annat land och dels att bevisligen ha tagit sig upp till 1561 meter över havet!

Påskaftonen anordnades cabaret "Vits-Hippan" (Vitsippan) med nummer av olika lödighet, alla mottagna med stor entusiasm. Höjdpunkten

Bilden visar Rödfjellet från Hamrafjellet

På den stora grupp bilden kan man fortfarande känna igen ganska många. Stående är från vänster Sven Nilsson (senare Trued), Gösta Rehnqvist, löjtnant Anders Stenkvist, Gunnar Lagerstedt, kapten Vidar Egnell, Torsten Lundvall, dr. Karlström, Erik Strandell, Olof Jansson, (skymd), Per Tegner, Längst till höger står Greta och Sam Adrian med Bernt Pettersson (Torpel) bakom sig. Bland de sittande igenkännes Sixten Englesson, Stenkvists fästmö Signhild Hallqvist, sitter i knät på Margareta Sahlin, vidare Olof Wiik, Stig Eriksson (Ernhall), Yngve Bovin, Hans "Buddha" Grundström, Nederst hittar vi Lena Erics, Hjelmströms två "molekyler", Tage Broms, flickorna Wilson, Britta Källander, Claes Egnell och längst till höger Lennart Rehnqvist.

punkten var nog när Greta Adrian sjöng Jeremias i Tröstlösa. Fru Adrian, som vi halvgamla pojkar måste kalla henne, var ju för oss personifikationen av Tattar-Emma.

Alla mådde bra hela veckan. Varje dag kl 18 intelefonerades till Örebro radiostation en kort kommuniké om dagens bedrifter, vilken senare utsändes så att våra föräldrar och andra intresserade kunde följa våra öden.

Hemfärden gick smärtfritt för nu var ju alla tränade och styrkta.

Revelj 04:30, frukost 05:15, avmarsch kl 6 över fjället då föret utefter vägen var mindre gott. Bussarna startade 10:30 från Funäsdalen, och 24 timmar senare var vi tillbaka i Örebro, med minnen för livet.

Vad kostade det? Tack vare Adrians envishet, bidrag från Turistföreningen och Skidfrämjandet, välvilja och reduktioner från järnvägsstyrelsen och postförvaltningen,

som båda var intresserade av att öppna nya vägar och turistområden, kom priset ner till 50:- (femtio!) kronor per person.

Adrian avslutar sin krönika om den historiska fjällfärden 1930 på följande sätt:

” I vår matsal fanns på väggen följande vers textad, och om vi för vår del minst av allt hade känning av den första delen av densamma, så har vi haft det så mycket mer av den senare:

Härjedalen, gömt bland fjällen, har det knappt på bröd, men på vildmarksfägring har det dock ett ymnigt överflöd!”

Och de orden har i alla år följt oss som var med när Sam och Greta Adrian bevisade att det gick att göra skidresor även till Härjedalen.

Gösta och Lennart Rehnqvist

NÅGRA MINNEN FRÅN MIN SKOLTID 1926 - 1935

Att bo i skolhushåll eller på annat sätt

Åren 1926 - 1935 utbildades jag vid Karolinska läroverket i 6-årig realskola och 3-årigt re-
algymnasium och bodde då ett antal år tillsammans med syskon i skolhushåll. Den första
gång vi provade denna boendeform var läsåret 1927/28 då min äldre bror och jag flyttade in i
en liten lägenhet på Södermalmsgatan 8 i Örebro - inte långt från AVOS verkstäder. Vår
äldsta syster, som genomgått Fernanderska skolan, behövde praktik för att utbilda sig till
skolkökslärarinna och hon anställdes därför att på ett år svara för hushållet och ordningen i
den lilla lägenheten. Det skötte hon så bra att hon nästa år kunde börja i skolköksseminariet
för att så småningom bli skolkökslärarinna.

De närmast följande åren fick min äldsta bror och jag prova andra bostadsformer. Läsåret
1928/29 inackorderades vi tillsammans med tre stycken äldre karolinare - varav en så små-
ningom blev polismästare i Örebro. Adressen till bostaden var Faktorigatan och i källaren
fanns en lokal, där man tillverkade putsmedlet "Zinksol" som högligen intresserade en bli-
vande kemist.

Lsåret 1929/30 och 1930/31 bodde vi hemma i föräldrahemmet och pendlade morgon och
kväll mellan Vintrosa och Örebro samt vice versa.

Det var ett taxiföretag "Lillebil" i Örebro med registreringsnumret T 3700, som hade offe-
rerat hämtning varje skoldag i Vintrosa prästgård till ett facilt pris. Men för att komma till
skolan mätt och som skollagen då föreskrev: "snyggt och ordentligt klädd och med nödiga
läroböcker försedd", måste vi gå ur sängen mycket tidigt. I allmänhet passade bilföraren ti-
den bra, men någon enstaka gång kunde det hända att vi fick vänta, ty även bilföraren kunde
försova sig, men sedan gick det undan - speciellt om föraren hette Ludvigsson och hade py-
jamasen inunder kavajen. Men klanderfritt gick alltid färden under dessa två år. Så här efteråt
har jag ibland sänt en tacksamhetens tanke till "Lillebil", som med precision svarade för
transporterna.

Ur "Karros" katalo-
g 1926

Klass 1 b.

Klassföreståndare: A. G. Hultgren.

Läsrummet nr 28.

Almqvist, Bo K. R.	16 26.1.1	Kumla	Stationsinspektör	Kumla
Andersson, Ragnar M. E. ...	16 26.1.1	Örebro	Poitskommisarie	Bygårdet 7
Berg, A. Sigvard .....T.	16 26.1.1	Örebro	Verkstadsmästare	Grev Roseng. 15
Dalin, E. Gunnar .....T.	15 25.1.3	Örebro	Klädeshandlande	Tegelg. 4
Ekmark, S. Gunnar .....T.	16 26.1.1	Örebro	Handelsresande	Drottningg. 61
Hellberg, Hans O.	16 26.1.1	Örebro	Förman	Norrbyg. 5-
Holmberg, K. E. Gunnar ...T.	16 26.1.1	Örebro	Komminister	Kyrkog. 1
Jochimsson, Hans S. ....Sl.	16 26.1.1	Örebro	Grosshandlare	Fabriksg. 5
Johansson, E. Bertil .....T.	16 26.1.1	Örebro	Verkmästare	Annielund, V. Mark
Johansson, K. Erik J. ....T. Sl.	15 26.1.1	Örebro	Grosshandlare	Olaig. 38
Jonsson, Karl Axel .....T.	16 26.1.1	Örebro	Skräddarmästare	Skolg. 27
Jäderlund, Ivan V. P. ....g.	16 26.1.1	Glanshammar	Kyrkoherde	Glanshammar
Landström, D. Lars O.	15 25.1.3	Örebro	Kontorschef	Restalundsg. 15
Larsson, O. Sixten A.	14 26.1.1	Långbro	Godsägare	Hjärsta
Larsson, Sven Y. J.	14 26.1.1	Änsta	Lantbrukare	Änsta
Larsson, Harry E. ....T.	15 26.1.1	Örebro	Predikant	Ekersg. 15
Lycke, Alf W. ....Sl.	17 26.1.1	Örebro	Läroverksadjunkt	Nyg. 45
Malmros, Gustav K. R. ....Sl.	16 26.1.1	Örebro	Kapten	Oskarsparken 8
Malmros, J. Sidney R. ....Sl.	16 26.1.1	Örebro	Kapten	Oskarsparken 8
Morén, Rolf E. ....Sl.	15 26.1.1	Vintrosa	Kyrkoherde	Fabriksg. 29
Nylander, J. Oskar .....g.	14 25.1.3	Örebro	Handlande	Manillag. 18
Pettersson, B. Folke E. ...Sl.	16 26.1.1	Örebro	Verkmästare	Stureg. 18
Rothman, Börje I. ....T.	17 26.1.1	Örebro	Grosshandlare	Storg. 26
Sahlin, Foike .....T.	15 25.1.3	Örebro	Kronokamrer	Oskarsparken 7
Sandelius, D. Martin .....T.	17 26.1.1	Hardemo	Kyrkoherde	Engelbrektsg. 52
Spentz, K. Ove .....Sl.	15 26.1.1	Örebro	Målmästare	Mäster Larsg. 3
Stridh, Bengt O. ....T.	16 26.1.1	Örebro	Järnvägstj.-man	Kilsg. 14
Svård, Stig E. I. ....T.	16 26.1.1	Örebro	Konduktör	Strömersg. 17
Tibell, Olof A. ....T.	16 26.1.1	Fellingsbro	Disponent	Kristinag. 19
Wijkman, Bengt L. ....T. Sl.	16 26.1.1	Örebro	Landskamrer	Nyg. 11 B
Åkerling, K. G. Tage .....T.	14 26.1.1	Frövi	Stationsförmän	Frövi

= 31.

Ordningsman: Holmberg, Gunnar.
v. Ordningsman: Nylander, Oskar.

När vi efter bilresan kom fram till skolan fick vi var och en visa upp ett pass, som styrkte att vi var befriade från att delta i morgonbönen.

Och sedan kom nästa originella händelseförlopp, som etsat sig fast i minnet: När klockan angav att morgonbönen var avslutad, infann sig den gamle sjömannen i sin Vegamössa och med stort och yvigt gråvitt helskäg, beväpnad med en stor nyckelknippa samt en kraftig repstump, som han använde om så erfordrades. När han låst upp dubbeldörren, skulle den hållas öppen med en hake på vardera dörrhalvan och det kommando han presterade med tor-dönsstämma löd: "LÄGG PÅ HAKEN"!! Om detta inte åtlyddes fort nog, kom repstumpen till användning mot den som stod närmast haken. Den gamle sjömannen hette Knut Methodius Berg och var maskinist till yrket och skötte värmepannorna, som var belägna i gymnastikhusets källarvåning. Med anledning av denna funktion fick han av eleverna smeknamnet "VULCANUS", som i den romerska mytologien var eldens, vulkanernas och smideskonstens gud. "Vulcanus på Karro" var en känd person och förvisso en betydligt pålitligare yrkesman än guden i romarriket.

Läsåret 1931/32 återupptogs skolhushållsvarianten i och med att mina föräldrar erbjöds att hyra en passande lägenhet om två rum och kök på Skolgatan 8, alldeles intill läroverket.

Artikelförfattaren läser läxor (?). Skolgatan 8. 1933.

Hösten 1932 tenderade min yngste broder till den 5-åriga realskolan och började som karolinare i klass 1⁵a. Våren 1933 tog min äldsta broder studentexamen på latinlinjen och höstterminen samma år flyttade vi skolhushållet till Fredsgatan 1, där min yngsta syster också flyttade in. Hushållet sköttes även nu av samma trevliga och kunniga föreståndarinna som föregående år.

Höstterminen samma år flyttade jag från Fredsgatan 1 tvärs över gården till hörnhuset Östra Bangatan 40, för att ha ett eget arbetsrum inför den stundande studentexamen. Min plats i hushållet fylldes omedelbart av en kompis till min yngste bror, som alltså båda tillhörde den unga generationen i Karro.

Trots flyttningen fortsatte jag givetvis att intaga måltiderna på Fredsgatan 1. När maten var klar att servera fick jag information om detta av en hund - men det var ingen vanlig jycke, utan en leksakshund, som placerades i köksfönstret på skolhushållet och som strax observerades av undertecknad i Östra Bangatan 40. Det var alltså signaltjänst på hög nivå - två trappor upp! Min yngste bror blev mycket riktigt en skicklig signalist under sin värnplikt på I 3 i början av 1940-talet.

Våren 1935 var skolhushållens tid tillända vad beträffar de fem syskonen Morén - min yngsta syster genomgick avgångsexamen i Kommunala flickskolan och min äldsta bror och jag återfanns i ett militärt "hushåll": Kungl livregementets grenadjärer för att fullgöra vår plikt mot konung och fädernesland. Dit kom också min yngste bror när det var dags för honom.

När andra världskriget hade inletts kunde vi bröder från Karro och skolhushåll träffas då och då - ibland i fält på olika platser i vårt avlånga land - ibland på regementet i Örebro. När vi kom dit i ett tidigt skede fanns också min gamle klassföreståndare, läraren och vännen på plats.

Jag citerar ur livregementets rulla "Karlén, Karl Johan Erik, f.d. regementspastor. Adjunkt vid högre allmänna läroverket i Örebro. Ledamot av Vasaorden, fil kand. Född 1878 juni 1". På vår studentdag fyllde John - som han bad mig kalla honom efter den dagen - 57 år. Censorn, professor Erik Wellander hyllade honom förvisso på den dagen med en kort vilopaus i förhöret!

En unik realexamen

Några dagar före de muntliga proven till realexamen år 1932, insjuknade jag i en smittosam

barnsjukdom - röda hund - som resulterade i feber och utslag på kroppen både här och där. Fallet rapporterades till skolläkaren, som meddelade att med hänvisning till bestämmelserna i stadgan för rikets allmänna läroverk, så gällde följande:

1) Vid fall av smittosam sjukdom bland lärjungarna eller inom deras närmaste omgivning skall underrättelse därom ofördröjligen meddelas rektor, vilken i samråd med skolläkaren äger vidtaga nödiga försiktighetsåtgärder.

2) Lärjunge, som på grund av smittosam sjukdom varit från undervisningen avstängd, må ej till läroverket återvända, förrän han för rektor företett av skolläkaren utfärdat skriftligt medgivande.

Dessa bestämmelser var även publicerade på pärmens insida i Karolinska läroverkets katalog för att ytterligare understryka deras betydelse. Det var inte utan att jag blev mycket nedslagen, när jag fick klart för mig att det inte skulle bli någon realexamen för mig förrän nästföljande termin. Men när frågan kom upp till rektor och kollegiet, blev det ett snabbt ingripande och i samråd med skolläkaren doktor Gustaf Emil Hagstrand beslöts att Rolf Morén skulle få genomgå den muntliga tentamen i sjuksängen.

Man fastslog att det Morénska skolhushållet var beläget ca 150 meter från läroverkets huvudbyggnad. Det var inte tillåtet för mig att gå till skolan, men det var tillåtet för lärarna att besöka mig. Ett par dagar därefter - på den rätta dagen för den muntliga examen kunde jag konstatera att nu måste i alla fall realexamen vara på gång, ty rektorn kom hem med skolläkaren och hälsade på mig, där jag låg i min säng.

Efter hand kom så tre av mina lärare en och en i tur och ordning och höll tentamensförhör. Sist kom läraren i franska, Karl Elof Hjelmström med hedersnamnet "Molekylen" - och han satte igång med frågor ställda direkt på franska. Det blev högläsning med fransk text samt böjningsformer för en hel del starka verb.

Så var den dagen över och jag fick sedan veta, att jag blivit godkänd i realexamen och kunde flytta till gymnasiet - men flyttningen ur sjuksängen skulle dröja ännu några dagar sade skolläkaren!

Latinare eller realare

- det var frågan hösten 1932

När jag vid höstterminens början 1932 skulle välja till gymnasiet, så valde jag latinlinjen.

Min far och min äldste bror hade valt latin, så jag tyckte nog att det var naturligt att jag skulle gå samma väg. Och min farfar, som var "ur-närking" och född i Mosjö sökte som 11-åring in vid Karolinska läroverket år 1860 och avlade som latinare studentexamen (mogenhetsexamen) på Karro 1870.

Min första lektion i latin var en dubbeltimme för klassföreståndaren i LI³ Karl Gustaf Axel Sandsjöe, som var lektor i latin och grekiska. Det blev också min sista lektion i latin - ty efter dessa två timmar förstod jag att detta inte var min melodi.

Men jag hade i alla fall fått reda på att "Columba est timida" betyder duvan är skygg. Jag beslöt mig "på stubinen" att inte vara skygg i denna fråga - utan att i stället tala med rektorn, för att få tillstånd att lämna latinet åt sitt öde.

Rektor Koraen sade: "Nu har du tur för det finns bara en plats kvar på reallinjen, och den får du omedelbart!" Glad i hågen gick jag direkt till klassrummet och samlade ihop mina pinaler och gick över till ring RI³, där adjunkten John Karlén var klassföreståndare.

Nu var jag alltså på väg mot en studentexamen på reallinjen, vilket jag bedömde som enda raka, eftersom jag sedan några år tillbaka redan hade ett litet kemiskt och fotografiskt laboratorium hemma på vinden i mitt föräldrahem (och så även under alla mina verksamhetsår) i bostaden.

*När John Karlén en dag predikade på morgonbönen
var det några elever från realskolan, som störde andakten i bönsalen:*

Pastor Karlén avslutar morgonbönen med att läsa : "Fader vår, som är i himlen! Helgat vare ditt namn; tillkomme ditt rike ; ske din vilja, såsom i himmelen, så ock på jorden; vårt dagliga bröd giv oss i dag"...

Pastor Karlén avbryter här bönen och slår näven i predikstolen så att rektorn, som sitter i stolen framför blir påtagligt uppskrämd samtidigt som Karlén fräser mot de elever som stört Andakten.

"Nu har jag sett och hört på det här länge nog - TYST"

Därefter fortsätter Karlén som om ingenting hade hänt. "och förlåt oss våra skulder, såsom ock vi förlåta dem oss skyldiga äro; och inled oss icke i frestelse, utan fräls oss ifrån ondo.

Ty riket är ditt och makten och härligheten i evighet. AMEN."

Ja, det var en morgonbön på Karolinska läroverket som sent skulle glömmas!

När "BRODDEN" läste Svenska Dagbladet på geografitimmen.

Adjunkt Broddeson plögade efter lunchrasten medföra i sin hand tidningen Svenska Dagbladet, som då hade kommit med tåget. I ring RI³ hade vi om jag inte minns fel en geografitimme omedelbart efter lunchrasten och det var då, som Brodden en gång kom med sin tidning som han "lusläste". Tydligt var den mycket intressant den dagen ty han tog inte blicken från "Svenskan". Hela klassen satt moltyst och det väntade förhöret på läxan uteblev.

När lektionen närmade sig sitt slut, var det en av eleverna som plötsligt fick en ljudlig hostattack. Då först kom Brodden till medvetande om att han hade klassen framför sig, och satte igång ett storförhör, för att ta igen den tid, som hade gått förlorad.

Brodden var inte bara intresserad av biologi, kemi och geografi - han var också en gastronom av guds nåde.

Mitt under en geografilektion kunde han ställa frågan: "var produceras den berömda Roquefortosten? - Johansson peka på kartan - Rätt!

Och var kan man köpa den på stan? Jo, hos Oscar C. Johansson på Köpmangatan!"

Ja, Brodden var en färgstark lärare bland många på Karro!

Ett spännande industribesök i Bergslagen

Ibland förekom det i gymnasiet, att vi fick kombinera idrottslov med ett eller annat industribesök, som bedömdes kunna vara betydelsefullt för vår utbildning, 1932 inbjöds ring RI "att besöka Stripa järngruva i Guldsmedshyttan, som vid denna tid hade en årsproduktion av närmare 50.000 ton malm som styckegods och dessutom ca 20.000 ton som slig.

Malmen i Stripa bestod av blodsten randad med kvarts och järnhalten var ca 50 %.

Besöket hade arrangerats av vår klasskamrat Lars Villner och hans far, som var platschef vid Stripa. Lars hade också planerat resan och han gjorde upp med det i Närke välkända bussbolaget: Knut Oskar Gustavsson, som hade en stationsadress Slottsgatan 9 dvs alldeles intill Karolinska läroverket. Priset fastställdes till kronor 2:- per elev för resan och eftersom klassen ställde upp mangrant så betydde det att totalt kostade resan 60 kronor!!

Väl framme i Stripa, som ligger rätt centralt i Guldsmedshyttan och nära församlingens kyrka, så fick vi en utförlig orientering om de olika anläggningarna på orten och även något om deras historia. I brukssamhället fanns inte bara gruvor - såväl nya som gamla - utan där- till också anriknings - och sintringsverk samt masugnar, gjuteri och mekaniska verkstäder.

Vi fick veta att Stripa var en gruva med traditioner och att malmbrytning förekom redan på 1400-talet. Under mitten av 1800-talet förekom också brytning av rätt stora kvantiteter sil- ver-och blymalm.

Väl framme vid gruvan fick vi sakkunnig information om hur brytningen tillgick med sä- kerhetsanordningar och transporter. De som så önskade fick sedan följa med hissen ned i un- derjorden och beskåda vad som utspelades där- det var intressant men samtidigt något skrämmande för oss skolgrabbar att se gruvarbetarnas verksamhet 300 meter under markyt- an.-De var både trevliga och pratsamma - men det var svårt att höra vad som sades, i allt bul- ler. När vi sedan kommit uppi dagsljuset så kunde vi konstatera att vi hade blivit många erfa- renheter rikare. Innan bussen startade mot Örebro och Karro följde nästa överraskning; vi in- bjöds till familjen Villner på en utsökt lunch som avslutning på gruvbesöket och mycket upp- skattad av matfriska karolinare.

Studentexamen den 1 juni 1935

Vid studentexamen i Karolinska läroverket 1935 var professor Erik Wellander vid Stock- holms högskola en av censorerna. Modersmållärare i ring RIII³ var vår klassföreståndare, vikarierande lektor John Karlén och han hade planerat att bland annat förhöra klassen om Selma Lagerlöfs författarskap.

Men därav blev intet, ty efter en kort stund tog censorn själv hand om förhöret och han mo- tiverade detta ungefär med följande ord: ”Jag förstår mycket väl att ni har läst på och mycket noggrant bekantat er med Selma Lagerlöfs författarskap - men nu vill jag veta vad ni kan om svensk språklära”.

Svaren vid förhören gick rätt knaggligt från början, när vi skulle ta ut och bestämma sats- delar - eftersom denna del av modersmålsundervisningen

Då 1935 års studenter år 1960 firade 25-årsjubileum togs ovanstående bild. Fr v: apotekare Bengt Ajaxon, Uppsala, civilingenjör Bertil Hultkrantz, Degerfors, agronom Åke Haraldson, Stocksund, redaktör Olle Åkerberg, Örebro, revisor Olle Magnusson, Örebro, arkitekt Sven Engström-Johansson, Stockholm, tandläkare Gunnar Törnqvist, Kalmar, läroverklärare Sture Karlzén, Allingsås, civilingenjör Lars Villner, Stockholm, överingenjör Rolf Morén, Örnsköldsvik, major Claes Egnell, Karlstad, tandläkare Nils Landgren, Stockholm och apotekare Olle Tauberman, Djursholm.

hade avverkats långt tidigare och därför till en del fallit i glömskans djup. Nåväl, vi blev i alla fall den dagen samtliga godkända - trots malören med satsdelarna.

När jag femton år senare fick anledning att i en språkriktighetsfråga konsultera professor Wellander, erinrade han sig väl när han tog befälet i studentexamen 1935.

Orsaken till att jag år 1951 sökte upp professor Wellander, var att jag som kemisk ingenjör vid Mo och Domsjö AB - utöver vanlig kundservice hade till uppgift att för den kemiska sektorn utarbeta tekniska broschyrer och kataloger. Vid detta tillfälle gällde det en genomgripande katalog på fyra språk och med stor upplaga, varför jag ansåg att vissa formuleringar borde granskas av en språkman. Professorn kom alltid med klara besked i språkriktighetsfrågorna. När han tillfrågades om arvodet, svarade han en gång: "Det kostar ingenting det här, när det gäller en av mina gamla abiturienter - men, tillade han, Mo och Domsjö är ett rikt bolag, så skicka mej en låda cigarrer."

Han uppskattade både cigarrerna och katalogen, som kom från trycket i början av år 1952 och hade titeln "MoDo kemiska produkter".

Illustrationerna i katalogen utgjordes av foton från olika delar av fabriksanläggningarna producerade av den välkände fotografen K. W. Gullers, som också han har lämnat dedikationsexemplar till min bokhylla.

Vid min fortsatta skriftliga verksamhet såväl inom som utom tjänsten använder jag som rådgivare flitigt en bestseller inom facklitteraturen, nämligen "RIKTIG SVENSKA" författad av Erik Wellander.

Rolf Morén

Stipendiater

De stipendiemedel som Sällskapet Örebro-Karolinare i Stockholm kunde överlämna till Karolinska skolan våren 1992 uppgick liksom året innan till 7.500 kronor.

Av de två stipendier som utdelades vid skolavslutningen gick det ena - "Gellerstedtstipendiet" på 5.500 kronor - till Helena Sandqvist, social linje, och det andra, - "Widlundsstipendiet" på 2.000 kronor - tilldelades Viktor Kaldo Sandström, naturvetenskaplig linje. Dessa duktiga elevers medelbetyg var 4,9 resp. 5,0.

Innehåll

<i>Per Tegner, REDAKTÖRENS RADER</i>	5
<i>Per Tegner, Rektorsskifte</i>	7
<i>Pereric Boström, FRÅN VÅR SKOLA</i>	9
<i>Birger Wennberg, Axel Borg - ett miniatyrporträtt</i>	13
Staden.....	13
Karolinska läroverket.....	14
I målarlära.....	15
Fortsatta studier.....	16
Skicklig tecknare.....	17
Åter till Paris.....	18
De blå bergen.....	19
<i>Arne Larsson, Skolminnen Eller hellre: Om sinnesförmimmsers skärpa och varaktighet</i>	22
<i>Gösta och Lennart Rehnqvist, Karro upptäcker Härjedalen</i>	26
<i>Rolf Morén, NÅGRA MINNEN FRÅN MIN SKOLTID 1926 - 1935</i>	31
Att bo i skolhushåll eller på annat sätt.....	31
En unik realexamen.....	34
Latinare eller realare.....	35
När John Karlén en dag predikade på morgonbönen.....	36
När "BRODDEN" läste Svenska Dagbladet på geografitimmen.....	37
Ett spännande industribesök i Bergslagen.....	37
Studentexamen den 1 juni 1935.....	38
Stipendiater.....	41